

МУГАЛЛИМ ХЭМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРҮҮ

ISSN 2181-7138

№ 1 / I 2021 жыл

Илимий-методикалық журнал

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Кеңесбай АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Өсербай ӨЛЕҰОВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Кеңесбай ДАУЛЕТЯРОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Батырбек КАИПБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Сарсен КАЗАХБАЕВ
Гулмира КАРЛЫБАЕВА
Сабит НУРЖАНОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Арзы ПАЗЫЛОВ
Зухра СЕИТОВА
Айдын СУЛТАНОВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Ризамат ШОДИЕВ
Ойбахор ШАМИЕВА
Бекзод ХОДЖАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Гулрухсор ЭРГАШЕВА

Шөлкемлестиріушілер:

Қарақалпақстан Республикасы
Халық билимлендириу
Министрлиги, ӨЗПИИИ
Қарақалпақстан филиалы

Өзбекстан Республикасы
Министрлер Кабинети
жанындағы Жоқарғы
Аттестация Комиссиясы
Президиумының 25.10.2007
жыл (№138) қарары менен
дизимге алынды

Қарақалпақстан Баспа сөз хэм
хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге
алынды №01-044-санлы гууалық
берилген.

Мәнзил: Нөкис қаласы,
Ерназар Алакөз көшеси №54
Тел.: 224-23-00
e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға жууан қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған узиндилер «Мугаллим хэм узликсиз билимлендириу» журналынан алынды, деп көрсетилуи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлұматларға автор жууанкер.

MAZMUNY

БАСЛАЎЧИ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТӘРБИЯ

Mardonov Sh.Q., Abdullayev A.A. Maktabgacha ta'lim muassasasi va maktab hamkorligi	4
Mahmudova D.B. Maktabgacha ta'limda qo'llaniladigan o'yinlar va ularni tashkil etish metodikasi	8
Shanasirova Z.Yu. Xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash hamda nutqini rivojlantirish	13
Abdullayeva M.Dj. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning estetik rivojlanishidagi o'ziga xos xususiyatlar	17
Narimbayeva L.K. Maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanishning ahamiyati	20
Nosirova R.X. Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa ta'limi va tarbiyasining mohiyati ..	22
Xolmatova S.K. Maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda Sharq mutafakkirlari fikrlaridan foydalanish ahamiyati	26
Maripova N.H. Maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya	28
Sanakulova A.R. Maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlarida huquqiy tarbiyani rivojlantirish	31
Teshabayeva Z.S. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ekologik tarbiya maqsadi	34
Nasirova Z.X. O'yin turlari: ijodiy o'yinlar, qoidali o'yinlar, milliy o'yinlarning o'ziga xos xususiyatlari	38
Shanasirova Z.Yu. Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning ahamiyati	43
Jo'raboyev A.B. Maktabgacha ta'lim tizimida ma'naviy qadriyatlarini singdirish amaliyoti	48
Abdullayev A.A. Maktabgacha ta'lim muassasalarida rahbarlik qilish va tashkil etishning zamonaviy usullari	51
Achilova M.S. Maktabgacha ta'lim muassasalarida estetik tarbiyaning mazmuni	55
Ochilov F.I., Xusanova N.B. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy pedagogik kompetentsiyalarni shakllantirish talablari	58
Narimbetova Z.A., Asqarova N.J. Boshlang'ich sinf matematika darslarida didaktik o'yinlarning ahamiyati	62
G'ulomova X. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida maqollar estetikasi	67
Умарова З.А. Бошланғич таълимда педагогик жараён	70
Жабборова О.М., Сайидғаниева З.С. Бошланғич таълим педагогикаси: мазмун ва моҳият	74
Quzmanova G.B., Ergasheva M.E. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ota-onalar yig'ilishini samarali tashkil etish	78
Мамадалиев К.Р. Бошланғич таълим йўналиши ўқув фанлари тузилмаси ва зamonaviy ўқув адабиётларини яратиш принциплари	80
Тожибоева Г.Р., Крымская Э. Проблемы развития творческих способностей в процессе становления будущего учителя начальных классов	86

ТИЛ ҲАМ ӘДЕБИЯТ

Матчинов С., Холикулова Ф. Ўқувчиларнинг нутқий кўникмаларини шакллантиришда матннинг лингводидактик таҳлили	91
Шерматова У.С., Жабборова О. М. Самостоятельное чтение и интерпретация правды жизни	95

XALQ OG'ZAKI IJODI NAMUNALARI VOSITASIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MA'NAVIV-AXLOQIY TARBIVYALASH HAMDA NUTQINI RIVOJLANTIRISH

Shanasirova Z. Yu.

TVChDPI Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: xalq og'zaki ijodi namunalari, ma'naviy-axloqiy tarbiyalash, maktabgacha ta'lim muassasasi.

Ключевые слова: образцы фольклора, духовно-нравственное воспитание, дошкольное образование.

Key words: examples of folklore, spiritual and moral education, preschool education.

Davlatimiz rahbari bolalar tarbiyasi jarayonida o'z ishini puxta biladigan, malakali va har bir bolaga individual yondasha oladigan pedagog-kadrlarni jalb qilgan holda, ularni go'daklardan fikr va tafakkurni to'g'ri shakllantirib bormasak, kelajakda yuksak saviya, bilim va ma'naviyatga ega bo'lgan barkamol avlodni tarbiyalash, yosh avlodni tarbiyalashning asosiy bo'g'ini bo'lgan maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozimligini ta'kidlaganlar.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachilari ushbu vazifalarni hal etish uchun tashkiliy jihatdan ham, mazmuniy jihatdan ham maktabgacha ta'limning integrativ xarakterini, o'zining bo'lajak kasbiy faoliyatining integrativ yo'nalganligini aniq his qila olishi zarur. Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining kasbiy tayyorgarligida integratsiyalash zarurati unda kasbiy kompetentlikni shakllantirish samaradorligini belgilab beruvchi asosiy shartlardan biri hisoblanadi. Boshqacha aytganda, integrativ yondashuv nuqtai nazaridan ko'rib chiqilgandagina bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining metodik tayyorgarligi samarali bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda alla-qo'shiqlarining ijtimoiy-g'oyaviy mazmuni va tarbiyaviy ta'siri, xalq ertaklaridan maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda foydalanish mazmuni va xalq maqollari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda dastlabki xulq-atvor madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Alla – bolani uxlatish jarayonida yakkaxonlik uslubida aytiladigan qo'shiq. O'zbek, uyg'ur va tojik xalqlari orasida "alla" nomi bilan yuritiladi. Odatda oddiy kuylar bilan, ba'zida rechitativ tarzda, beshik yoki belanchakni tebratish sur'atiga mos ravishda ijro etiladi. Matni, asosan, to'rtlik; ijro uslubi erkin, badihago'y. Alla onaning bolaga bo'lgan mehr-muhabbati, umid va orzulari, o'git-nasihatlari, yaxshi niyat va tilaklarini, ruhiy kechinmalarini ham ifodalaydi. Alla bola tug'ilgan kunidan boshlab oilada asosan, onalar, o'rni bilan buvilar, egachi, yangalar, ba'zan otalar tomonidan aytilgan xalq qo'shig'idir.

Allalarning maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashdagi xususiyatlari va ularni o'rganish tajribasini o'rganish natijasida quyidagi xulosaga kelish mumkin.

1). Alla bolalarni ruhiy-hissiy, ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda muhim tarbiya vositasi hisoblanadi;

2). Alla vositasida bola atrof-muhit, ijtimoiy borliq bilan tanishtiriladi;

3). Allalarda faqatgina ezgu-g'oyalar kuyga solinadi, bu bolalarda tinchlantiruvchi, orom baxsh etuvchi xususiyatga ega bo'ladi;

4). Alla kuylanganda bolada mehr-muhabbat, samimiyat, umid, ishonch, orzmandlikning ilk kurtaklari shakllantiriladi.

Ertak – xalq og‘zaki poetik ijodining asosiy janrlaridan biri, to‘qima va uydirmaga asoslangan sehrli sarguzasht va maishiy xarakterdagi epik badiiy asar. Maktabgacha yoshdagi bolalarga aytib, o‘qib, hikoya qilib beriladigan ehtaklardan ko‘zlangan maqsad, birinchidan, bolalarni insoniy fazilatlar asosida tarbiyalash bo‘lsa, ikkinchidan bo‘lsa bolalarni dunyoqarashini o‘stirish, ularda diqqat, xotira, tasavvur va motivlarni shakllantirishdan iboratdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma‘naviy-axloqiy, aqliy, jismoniy, psixik rivojlanishlariga mos keladigan, o‘zida ma‘naviy-axloqiy sifatlarni jam qilgan ehtaklar klassifikatsiyalangan. Bu ehtaklarda o‘rtoqlik va do‘stlikning olijanoblighi, kamtarinlik, saxiylik, to‘g‘riso‘zlik, vatanpravarlik, mehnatsevarlik, insonparvarlik fazilatlarini targ‘ib qiluvchi jarayonlarni aynan maktabgacha yosh davridan boshlash va unga amal qilish zarurlighi targ‘ib qilinadi va bolalarni ham shu ehtakdagi ijobiy obrazlardan namuna olishga undaladi.

Maqol xalq og‘zaki badiiy ijodining keng tarqalgan janrlaridan biridir. Maqollar asosan hayotiy tajribalar asosida maydonga keladi. Asrlar bo‘yi og‘izdan-og‘izga o‘tib kelayotgan maqollarda keng mehnatkash xalq ommasining dunyoqarashi, jamiyat va mehnatga munosabati, ota-onaga hurmat va Vatanga cheksiz sadoqat motivlari mujassamlashgan. Shuningdek, maqollarda xalq orzu-umidlari, insonparvarlik hislari uforib turadi.

Maqollar mavzu jihatidan boy, xilma-xil va rang-barangdir. Ularda ona - Vatanni sevish, do‘stlik, birodarlik, dushmanga nafrat, ahillik va birdamlik g‘oyalari, yaxshilik, halollik, to‘g‘rilik hamda rostgo‘ylik ulug‘lanadi, yomonlik, yolg‘onchilik va qalloblik esa qoralanadi:

Maktabgacha ta‘lim muassasalarida mashg‘ulotlarda maqollardan foydalanish bolalarning nutq malakasini shakllantirishi, ularda hayotiy tushunchalarning boyitishi, eng asosiysi, har bir maqol mazmunidagi insoniy fazilatlar; vatanparvarlik, mehnatsevarlik, ota-onaga hurmat, kichiklarga izzat, do‘stlik va uni qadriga yetish, kamtarinlik, rostgo‘ylik, halollikka o‘rgatish va aksincha, yomon illatlardan holi bo‘lishga da‘vat etilishi masalalari o‘z aksini topgan.

Jumladan, maktabgacha ta‘lim muassasalari tarbiyalanuvchilarida nutqiy vazifalarni hal etish uchun u yerda turli shartsharoit yaratish muhim zamin hisoblanadi. Bunday sharoit bolalarda gapirish, atrofdegilarni nomlash, nutkiy muomalaga kirishish istagini tug‘dirishi kerak.

Bola nutqini to‘g‘ri shakllantirishning umumiy vazifalarini aniqlashtirar ekanmiz, uning tarkibiy qismlariga to‘xtalishga to‘g‘ri keladi. O‘zaro aloqadorlikdagi bunday vazifalarni shartli ravishda yettita ajratish mumkin. Ular til va nutqning asosiy komponentlariga muvofiq keladi.

1. Lug‘atni o‘stirish. Maktabgacha yoshdagi bolalar tilning asosiy lug‘at fondidan so‘z o‘zlashtiradi. Ularni tanlash atrofdegilarning lug‘ati, bolaning atrof hayotni mo‘ljal olishi va boshqalar bilan bog‘liq bo‘ladi.

Maktabgacha ta‘lim muassasida lug‘at ustida ishlash dasturi mavjud. U tarbiyachiga bolalarni so‘z tanlashga o‘rgatish uchun mo‘ljal olishga yordam beradi. Tarbiyachi, avvalo, bolaning atrofdegilar bilan normal muomalada bo‘lishi uchun muvofiq so‘zlarni tanlaydi. Bunday so‘zlarni bolaning o‘z holicha tanlashi qiyin. To‘g‘ri, bola ularni o‘zlashtiradi, ammo kattalarning yordami bo‘lmasa, tartibsiz ravishda, sekinlik bilan, qiyinchilik va xatolar bilan o‘zlashtiradi. Tarbiyachi maxsus usullarda yo‘nalish beradi. Natijada u bola zarur so‘zlarning ma‘nosini bilib va tushunibgina qolmasdan, balki ularni o‘z nutqida faol qo‘llay olishiga, bolalarda so‘zga qiziqish va e‘tibor oshishiga ham erishadi. “Nega shunday deyiladi?”, “Shunday deyish mumkinmi?”, “Shunday qilib yaxshiroq, aniqroq aytish kerak?” kabi usullar shular jumlasidandir.

Og'zaki nutq madaniyatiga o'rgatib, tarbiyalay borib, bolalarni qo'pol iboralar va oddiy so'zlashuvdagi so'zlardan qochish, ularni adabiy tildagi muqobillari bilan almashtirishga o'rgatadi. Lug'at ishi bolalarni atrof-muhit bilan tanishtirishga bog'liq ravishda amalga oshiriladi. Qaysi bir narsa va hodisani bildiruvchi so'zlar to'g'risidagi xabar o'sha ob'ektlar bilan tanishtiruvchi umumiy o'kuv-tarbiyaviy jarayonda beriladi.

2. Nutkning grammatik tomonini shakllantirish. Lug'at til uchun qurilish materiali hisoblanadi. Grammatika so'zlarning o'zgarishi va ularning gapda ko'shilish yo'llarining me'yorlarini o'rgatadi. Byndan tashqari, tilning konstruktiv modellarini (so'z yasash, so'z o'zgartirish) belgilaydi.

Bola atrof-dagilardan grammatik shakllangan nutq eshitadi. Eshitganlarini fikr qilib, grammatik qurilishni o'zlashtiradi, til modelini anglaydi. Tarbiyachi bolalar bilan xilma-xil nutqiy amaliyotlar tashkil etadi. Til o'rgatish tizimiga turli mashqlar kiritadi. Bu mashqlar bolalar e'tiborini ancha murakkab, shu bilan birga, ular uchun zarur jumla yoki birikma, ibora tuzilishlariga tortadi. Shuningdek, bu mashqlar ular nutqida ona tilining morfologiyasi va sintaksisiga oid ma'lum qoidalarni mustahkamlaydi. ("Biz orzuga erishsak ..."-nutqda istak maylini qo'llash mashqi. "Karim Ahmadning kitobini so'radi" - bosh va qaratqich kelishiklaridagi otlarni qo'llash mashqi. "Men boshlayman, sen esa tugalla"- sodda yoyiq gaplarni, bog'lovchisiz qo'shma gaplarni qo'llash mashqi va boshqalar.) Tarbiyachi bolalarni ular uchun yangi bo'lgan grammatik shakllar bilan tanishtiradi, ancha qiyin shakllarni to'g'ri qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlaydi, oxir oqibatda, grammatik jihatdan to'g'ri gapirishga odatlantiradi.

3. Nutqning tovush madaniyatini tarbiyalash. Bola, eng avvalo, tilning tovush qurilishini, tovushni to'g'ri talaffuz qilish ko'nikmasini egallashi kerak. Nutqning tovush tomoni ustidagi ish o'zbek tili fonetikasi va orfoepiyasi ma'lumotlariga asoslanadi. Bola taqlid qilib va odatlana borib, kattalarning ta'sirida so'zlarda ypg'y tizimini, ona tilining intonatsion (ohang) qurilishi, so'zlarning talaffuzini mo'ljalli ravishda o'zlashtirib oladi. Bolaning nutqiy muomala chog'ida fe'l-atvor madaniyatiga o'rgatish ham muhimdir. U so'zlaganda, samimiy ohang, so'zlovchiga diqqat bilan qarash, yangi jamoada o'zini tuta bilish va boshqalarga odatlanishi kerak.

Nutqning eng muhim xususiyati uning ifodaliligidir. Bolalarda bu fazilatni tarbiyalash ularning ertangi kuni uchun zarurdir. Chunki bunday bolalar ulg'ayib, ko'pchilik oldida so'zlashda chechan bo'ladilar, notiqlikda o'zini ko'rsata oladilar. Shuning uchun bolalarda tabiiy ifodali nutqni tarbiyalash lozim. Ularning nutqi ifodalarga boy, so'zlashganda ko'zlari charaqlab, yuzlarida va harakatlarida fikri va his-hayajonlari aks etib tursin.

Maktabgacha yosh ana shunday odat va ko'nikmalarni hosil qilishga eng qulay davrdir.

4. So'zlashuv (dialogik) nutqni shakllantirish. Bolalarda o'zlariga qaratilgan nutqni tinglash va tushunish, suhbatni qo'llab-quvvatlash, savolga javob berish va so'rash ko'nikmalarini hosil qilish lozim. Bog'lanishli so'zlashuv nutkining darajasi bolaning lug'at boyligi va tilning grammatik kurilishini qay darajada egallaganligi bilan bog'liqdir. So'zlashuv nutqi suhbatdosh bilan muomala sifatida suhbat chog'ida o'zini tuta bilish, odobli bo'lish, madaniyat saqlash kabilarni ham taqazo etadi. Tarbiyachi bolalar suhbatining mazmundor bo'lishiga ta'sir ko'rsatadi, bir-birlaridan yangiliklarni bilib olish xohishlarini rag'batlantiradi. Shuningdek, tarbiyachi bolalarga, agar ular kattalardan mehnatlari, dam olishlari va boshkalarini so'rasalar, ko'p narsalarni bilib olishlari mumkinligini ham aytib qo'yishi kerak.

5. Hikoya qilishga (monologik nutqqa) o'rgatish. Monologik nutqni egallash bolalarni maktabga tayyorlash uchun muhimdir. Maktabda esa bu fazilat mustahkamlanadi. Bog'lanishli nutq tafakkurning, uning turli xususiyatlarining shakllanishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, hikoya bolaning soʻz boyligini hosil qilishiga, jumla tuza olishiga, mazmunni kompozitsiyaga sola olishiga yordam beradi. Bunda bolada koʻrgazmali boʻlmagan har qanday ogʻzaki hikoyani tinglay olish, ularni tushunish, soʻng esa tinglaganlariga taqlid qilish, yaʼni oʻziga ham qayta hikoya qilish koʻnikmalari hosil boʻladi.

Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalarga oʻzlari ham oddiy hikoyalar tuzish oʻrgatiladi. Ularning mazmunida ham, shaklida ham bolaning mustaqilligi va ijodiy faolligi ifoda topishi kerak.

Maktabgacha taʼlim muassasida shoshilmasdan, oʻz fikrini oʻylab, tinglovchilarga murojaat qilib hikoya qilish koʻnikmalari tarbiyalanadi. Shuningdek, notanish davrada, masalan, bayramlarda, kattalar ishtirokida, boshqa guruhlarda soʻzlashga ham odatlantiriladi. Bu esa nutkning takomillashuviga yordam beradi, topqirlikni, jamoada oʻzini tuta bilish koʻnikmalarini rivojlantiradi.

6. Badiiy adabiyot bilan tanishtirish. Maktabgacha taʼlim muassasidagi tarbiyalanuvchilar bolalar adabiyotining eng yaxshi asarlari bilan tanishtiriladi. Tarbiyachi bolalarda ayrim oddiy koʻnikmalarni tarbiyalaydi. Bular badiiy asarni tinglash va tushunish, uning qahramonlari toʻgʻrisida mulohaza bildirish kabilardan iboratdir. Bolalar ayrim mazmunan sodda va oson sheʼrlarni eslab kolishlari, ifodali oʻqishlari, yod aytishlari lozim. Bu vazifalarning barchasi bolada axloqiy qiyofa va estetik tuygʻularni tarbiyalash bilan chambarchas bogʻliq. Tarbiyachi har bir bolada suratlarini tomosha qilish va oʻqishga qiziqish uygʻotish, kitob bilan toʻgʻri muomala qilishga, oʻz bilimlarini oʻrtoqlari bilan baham koʻrishga oʻrgatishi kerak. Shunga erishish kerakki, bogʻchada badiiy soʻz bolalarning doimiy hamrohiga aylansin. U kundalik soʻzlashuv nutqida yangrab tursin, tantanali, bayramona kayfiyat baxsh etsin, insseniroykalar, dramalashtirilgan oʻyinlar, kinofilmlar orqali jonlanib, bolalar boʻsh vaqtini toʻldirib tursin.

7. Bolalarni savodxonlik taʼlimiga tayyorlash. Maktabgacha taʼlim muassasida bolalar nutqini oʻstirish boʻyicha butun pedagogik ish ularni maktabda oʻqishga tayyorlashga xizmat qiladi. Maktabda esa bolaning toʻgʻri ogʻzaki nutqi, boshqalarni tinglash, ularning suhbatiga aralashib, fikr va munosabat bildirish, zarur boʻlganda, oʻrtogʻining javobini toʻlgʻazish yoki tuzatish koʻnikmalari darkordir. Nutq bolalarga tahlil predmet boʻlib qoladi. Bu esa ularga katta qiyinchilik boʻlib tuyuladi. Maktabda muvaffaqiyatli oʻqish uchun quyidagi sifatlar muhim ahamiyat kasb etadi: pedagog tomonidai aytilganlarni tinglay olish, oʻz fikrini yoyiq sodda gaplarda, uncha katta boʻlmagan bogʻlanishli hikoyalarda, aniq, ochiq-oydin, grammatik jihatdan turli ifodalay olish.

Bu koʻnikmalar bolalarda, asosan, yuqori va tayyorlov guruhlarida maqsadli-moʻljalli yoʻnalishda hosil qilinadi. Shu bilan birga, olti yoshli bolalarga savod oʻrgatish ishlari ham olib boriladi. Bolalar nutqning tovush tahlili bilan shugʻullanadilar, uch soʻzdan gap tuzadilar va boshqalar.

Shunday qilib, biz bolalar nutqini oʻstirishning yettita asosiy vazifasini ajratamiz. Bu vazifalarning koʻpchiligi maktabgacha taʼlim muassasining barcha yosh guruhlarida hal etiladi. Faqat ularning aniq mazmuni hap xil boʻladi. Chunki u bolalarning yosh imkoniyatlariga bogʻliqdir. Koʻrsatilgan vazifalarning har biri ham taʼlimiy, ham tarbiyaviy jihatga ega. Nutq oʻstirish jarayonida shaxsning aqliy sifatleri shakllanadi, axloqiy, estetik tarbiyaning muhim vazifalari hal etiladi.

Adabiyotlar:

1. Maxmudova O.A. »Maktabgacha yoshdagi bolalarni rasm chizishga oʻrgatish metodikasi». Oʻquv qoʻllanma. »NISO POLIGRAF» Toshkent, 2019y.-152 b.
2. Sodiqova Sh.A - Maktabgacha pedagogika. Darslik - T.: Tafakkur boʻstoni.- 470 b.

3. Содиқова Ш.А., Расулхўжаева М.А. Болаларни табиат билан таништириш методикаси. Ўқув қўлланма – Т.: “Фан ва технология” 2013

4. Qodirova F.R.- Bolalar nutqini rivojlantirish nazariyasi va metodikasi ruhiy omillari - Т.: “ISTIQLOL”, 2006y. - О‘қув қо‘лланма.

РЕЗЮМЕ

Maqolada xalq og‘zaki ijodi namunalari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma‘naviy-axloqiy tarbiyalash hamda nutqini rivojlantirish masalasi tahlil qilingan. Zero, maktabgacha yoshdagi bolalarni ma‘naviy-axloqiy tarbiyalashda alla-қo‘shiqларining ijtimoiy-g‘oyaviy mazmuni va tarbiyaviy ta‘siri, xalq ertaklaridan maktabgacha yoshdagi bolalarni ma‘naviy-axloqiy tarbiyalashda foydalanish mazmuni va xalq maqollari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda dastlabki xulq-atvor madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируются вопросы духовно-нравственного воспитания дошкольников и развития речи на примерах фольклора. Так как социально-идеологическое содержание и воспитательное воздействие народных песен на духовно-нравственное воспитание дошкольников, играет важную роль в формировании культуры поведения.

SUMMARY

The article analyzes the issues of spiritual and moral education of preschool children and the development of speech through examples of folklore. The socio-ideological content and educational impact of folk songs on the spiritual and moral education of preschool children, the content of the use of folk tales in the spiritual and moral education of preschool children and the early behavior of preschool children through folk proverbs. plays an important role in shaping the culture of behavior.

MAKTABGACHA TA‘LIM YOSHIDAGI BOLALARNING ESTETIK RIVOJLANISHIDAGI O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLAR

Abdullayeva M.Dj.

TVChDPI Maktabgacha ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi

Tayanch so‘zlar: tarbiya, vazifa, yosh, bola, rivojlanish, madaniyat, guruh, voqea, maktabgacha ta‘lim.

Ключевые слова: воспитание, задача, возраст, ребенок, развитие, культура, группа, мероприятие, дошкольное учреждение.

Key words: upbringing, task, age, child, development, culture, group, event, preschool.

Ma‘naviy va axloqiy jihatdan yetuk, barkamol farzand voyaga yetkazish hamma davrlarda ham katta siyosiy mohiyat va ahamiyat kasb etib kelgan. Har bir ijtimoiy tuzum kelajagi, insoniyat istiqboli, kishilarning hayot vatumush darajasi fan va madaniyat taraqqiyoti bilan bevosita bog‘liqdir.

Fan va madaniyat rivojlanishi ta‘lim-tarbiya ishlarining qay darajada olib borilishidan kelib chiqadi. Bu falsafiy aqida davlat ahamiyatiga ega bo‘lgan ijtimoiy qonuniyat hisoblanadi.

Yoshlarni kamolga yetkazish ta‘lim tizimida axloqiy va estetik bilimlar orqali amalga oshadi, ularning ijtimoiylashuvi esa insonni bevosita hayotga va voqelikka yaqinlashtiradi. Ijtimoiylashuv – inson tomonidan kishilik madaniyatining, xususan axloqiy-estetik madaniyatning

o‘zlashtirib borilishi jarayoni sifatida ham talqin etilishi mumkin. Shu nuqtai nazardan o‘sib kelayotgan yoshlarni estetik tarbiyasi muhim hisoblanadi.